

JÓZEF M. FISZER (RED.)

BILANS PIERWSZYCH LAT CZŁONKOSTWA POLSKI W UNII EUROPEJSKIEJ

ISP PAN, WARSZAWA 2011, s. 315

W kwietniu 2011 roku minęło siedem lat od momentu wejścia Polski do grona państw członkowskich Unii Europejskiej. W tym czasie przeprowadzono wiele zmian w systemie prawnym, instytucjonalnym i innych zakresach funkcjonowania państwa; nastąpił także jego znaczny rozwój gospodarczy. Opublikowano również wiele monografii i prac zbiorowych omawiających drogę Polski do członkostwa, korzyści i straty wynikające zarówno z faktu bycia członkiem europejskiej wspólnoty, jak i miejsca w UE. Mimo wielu ciekawych opracowań, nadal nie wyczerpano tematu i w dalszym ciągu pozostało wiele zagadnień do przeanalizowania. W zakres ten wpisuje się niewątpliwie praca zbiorowa pod redakcją naukową Józefa M. Fiszera pt. „Bilans pierwszych lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej”, opublikowana przez Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, w ramach której Autorzy omówili najważniejsze z punktu widzenia polskiego interesu aspekty, skupiając swoją uwagę przede wszystkim na zagadnieniach politycznych, międzynarodowych, gospodarczych, społecznych, kulturowych i naukowych. Przygotowane analizy dotyczą szerokiego spektrum, które ujęte w jedną kompatybilną całość stanowi jedynie ułamek prac badawczych prowadzonych na ten temat w Instytucie, lecz jednocześnie znaczącą część problemów badawczych omawianych w szerszym gronie zarówno badaczy, publicystów, jak i polityków.

Publikacja została podzielona na trzy części o znamienych tytułach: część I *Płaszczyzna polityczna i międzynarodowa*, część II *Płaszczyzna gospodarczo-społeczna*, część III *Płaszczyzna kulturowa i naukowa*. Taka struktura umożliwiła klarowną prezentację jakże złożonych problemów, wymagających doprecyzowania badawczego. Całość składa się z 15 artykułów i noty o autorach. Artykuły przyporządkowano zgodnie z zakresem tematycznym poszczególnych części.

W kolejnych artykułach Autorzy nie tylko omawiali dany temat, lecz przede wszystkim analizowali zawarte w swoich opracowaniach tezy i hipotezy, jednocześnie je podsumowując za pomocą potwierdzenia, negacji lub modyfikacji, wskazując tym samym na możliwe perspektywy dalszego rozwoju omawianych kwestii i prezentując pożądane lub oczekiwane kierunki ewolucji przytaczanych zagadnień.

Część pierwszą otwiera artykuł Tomasza Grzegorza Grosse, który omówił proces kształtowania się demokracji w Polsce w kontekście europeizacji i kształtującej się nadal – w mojej opinii – kultury politycznej w kraju. Autor zauważa i podkreśla skrajności występujące w postępowaniu polityków i wskazuje na ich zagrożenia, w tym w szczególności radykalizację poglądów zarówno wśród decydentów, jak i społeczeństwa. Kolejne opracowanie, przygotowane przez Janusza J. Węca, zawiera szczegółową analizę relacji między Sejmem a Senatem Rzeczypospolitej Polskiej w perspektywie reformy ustrojowej Unii Europejskiej z lat 2004–2007. Artykuł Jakuba Wódki w dużej mierze podsumowuje działania Polski na rzecz dalszego rozszerzenia Unii Europejskiej, zaznacza także opinie najważniejszych politycznych partii w kraju dotyczące tego zagadnienia i wskazuje możliwe scenariusze, w szczególności dotyczące rozwoju Partnerstwa Wschodniego jako głównego projektu wynikającego z polskiej polityki. Kazimierz Kik przeprowadził analizę złożonego tematu integracji europejskiej jako części programów poszczególnych partii politycznych w Polsce i Europie Zachodniej, poszukując w nich i prezentując punkty zbieżne, wskazując także na występujące różnice. Jerzy Stańczyk prezentuje i podsumowuje stanowisko Polski wobec WPBiO Unii Europejskiej. Analizuje także poglądy polskiej strony na propozycje zgłaszane przez ówczesną prezydentkę francuską i wskazuje negatywne aspekty związane z polską niekompletną wizją tej polityki oraz brak konsekwencji w realizacji głównych założeń przyjętych w tym względzie przez Polskę. Stanisław Koziej rozważa w artykule niezwykle ważne zagadnienie współdziałania między NATO a Unią Europejską w perspektywie wielokrotnie przez Autora proponowanego tzw. tandemu bezpieczeństwa, także w aspekcie braku tendencji zbliżeniowych. Opracowanie dotyczy również realizacji polskiego interesu narodowego i to w jego perspektywie są rozważane złożone kwestie związane z kształtowaniem bezpieczeństwa między tymi organizacjami.

Część druga rozpoczyna się od analizy jakości i pozycji gospodarki polskiej w UE przygotowanej przez Witolda Jakóbika w perspektywie retrospektywnej i prospektywnej. Autor jednocześnie przedstawia własny punkt widzenia, przygotowując także własne opracowanie gospodarczych przepływów międzynarodowych na podstawie szczegółowych założeń metodologicznych.

Wskazuje również na różnorodne możliwości badawcze w analizie takiego zagadnienia. Kolejny artykuł, przygotowany przez Eugeniusza Sadowskiego i Stanisława Sudaka, podsumowuje postępy konwergencji i wykorzystanie funduszy europejskich w Polsce także w aspekcie zmian makroekonomicznych. Analiza przygotowana przez Autorów nie tylko odnosi się do kwestii obszarów wiejskich społeczeństwa informacyjnego oraz ochrony środowiska, lecz także zawiera zalecenia interesujące i kluczowe do dalszej realizacji tytułowych aspektów. Mirosław Sułek w artykule przeanalizował pozycję Polski w UE, bazując przede wszystkim na wybranych zestawieniach danych, w tym rankingów. Dokonuje jednocześnie analizy miejsca Polski na podstawie przyjętych wzorów i modeli w świecie. Marek Leszczyński rozważa kwestie bezpieczeństwa socjalnego w Polsce w warunkach członkostwa Polski w UE. Przedstawia takie kwestie, jak płaca minimalna oraz system edukacji i jego kompatybilność z rynkiem pracy. Daria Orzechowska omówiła złożony problem migracji zarobkowych Polaków po akcesji do UE. Wskazała na powszechny problem dotyczący danych liczbowych, a więc realnej liczby osób, które wyjechały za granicę do pracy, a której to liczby nie można ustalić z wielu względów. Wskazała także na najbardziej popularne kierunki migracji oraz ekonomiczne jej skutki dla Polski, prezentując szczególnie straty, jakie ponosi z tego tytułu zarówno państwo, jak i społeczeństwo. Jednym z niewątpliwych punktów tego opracowania jest rozważanie Autorki dotyczące polityki polskiego rządu wobec migrantów, w szczególności tych powracających do kraju. Autorka stawia tu pytanie o to, co można zaoferować powracającym. Część druga kończy się artykułem Elizy Bujanowskiej, która analizuje skomplikowany temat dotyczący kreowania i realizacji polskiej polityki ochrony środowiska po akcesji do UE. Autorka wskazuje zarówno najważniejsze zagadnienia znajdujące się w zakresie owej polityki, jak i źródła jej finansowania.

Część trzecia zawiera najmniejszą liczbę artykułów, lecz niezwykle ważną ze względu na skomplikowaną i jakże znaczącą zarówno dla Polski, jak i UE tematykę kultury i nauki. Otwiera ją artykuł Kazimierza Łastawskiego podejmujący interesującą próbę przedstawienia uwarunkowań i wyznaczników kulturowych polskiego członkostwa w UE. Autor przedstawia wpływy europejskie na kulturę polską, rozwój współpracy kulturalnej między Polską a innymi krajami europejskimi, zaznaczając także, że jednym z najbardziej szkodliwych czynników w tym procesie jest eskalacja historycznych już dziś sporów z państwami sąsiadującymi. W podsumowaniu znajdujemy znamienne zdanie kończące artykuł, a jednocześnie wpisujące się w szeroką europejską debatę i otwierające kolejne możliwe scenariusze rozwoju procesu integracyjnego w Europie. W kolejnym artykule Józef M. Fiszer podjął się niezwykle

zobowiązującej i trudnej w swym charakterze i zakresie analizy tematyki suwerenności narodowej i tożsamości kulturowej Polski w perspektywie pierwszych lat członkostwa kraju w UE. Autor w szczególny sposób podkreśla różnorodne elementy międzynarodowych stosunków mających wpływ na kreowanie tytułowych zagadnień, uwypuklając procesy globalizacji i integracji jako dwa główne ogniwa zachodzących zmian i wydarzeń. Przytacza także możliwe zagrożenia wynikające zarówno z wewnętrznej polityki Polski, jak i niedostatecznie zdefiniowanej i zidentyfikowanej pozycji Unii na globalnej scenie. Autor wskazuje równocześnie wartościowe i warte rozważenia zarówno przez badaczy, jak i polityków możliwe kierunki rozwoju i wzmocnienia skuteczności polskiej polityki unijnej (europejskiej), zaznaczając jednocześnie, że we współczesnym świecie nie ma alternatywy dla integracji. Ostatnim artykułem zamykającym część trzecią, a także całą publikację jest opracowanie Kingi Schlesinger dotyczące udziału Polski, a raczej polskiego świata nauki w ramowych programach UE. Autorka prezentuje owe programy, przyczyny ich niewykorzystania przez polskie podmioty, a także ograniczenia występujące na poziomie UE oraz wskazuje konieczne do wykonania zadania mogące zachęcić polskich naukowców do udziału w konkursach, przede wszystkim w charakterze liderów (koordynatorów) projektu.

Niniejsza publikacja jest warta polecenia przede wszystkim ze względu na jej teoretyczny i w dużej mierze użyteczny charakter.

Paweł Olszewski